

theory) pro překročení karteziánského, západního přístupu k dědictví.

Ve výčtu zajímavých příspěvků, mnohdy zakotvených v nečekaných disciplinárních tradicích a přístupech, by se dalo pokračovat. Co však mělo těch několik zmíněných příkladů doložit, je snaha kritických studií dědictví, jak se prezentovaly na konferenci v Göteborgu, otevřít se impulzům z oborů napříč společenskou vědou, které mají kritický potenciál. Konference tak namísto opevňování disciplinárních hranic poskytla prostor a inspiraci pro překonávání rozdílů a čerpání inspirace z ostatních disciplín (antropologie, sociologie, politické vědy, feminismus, a obecněji sociální kritická teorie) v rovině teoretické i praktické. Proto považují nejen konferenci, ale zejména přístup rodičích se kritických studií kultury za přínosný a hodný následování i v jiných disciplínách například české společenské vědy.

Petr Gibas (FHS UK, Praha)

SEMINÁŘ *THE MYSTERIES OF EUROPE*, GUADALAJARA, ŠPANĚLSKO, 14.–17. 6. 2012

Sepětí nejrůznějších etnologických či antropologických subdisciplín s praxí je v posledních desetiletích stále aktuálnější a v odborných diskusích stále výrazněji reflektovaným tématem; termín *aplikovaná folkloristika* v nich ale rozhodně nezaznívá hlasem nejsilnějším. Současný dynamický rozvoj kulturní praxe postmoderního *storytellingu*, tedy soudobého ústního vypravěčství, které se od 70. let 20. století

rozvíjí v USA, od 90. let v západní Evropě a po roce 2000 po celém starém kontinentu, však představuje fenomén, který si akademickou reflexi nepochybně zaslouží.

Částečně i z těchto důvodů pořádaný odborný seminář „The Mysteries of Europe“, organizovaný za podpory programu Evropské unie Culture 2007–2013 ve španělské Guadalajare, si proto kladl za cíl analyzovat vývoj a aktuální stav evropského *storytellingu*. Pozvání na seminář přijalo celkem 34 etnologů, folkloristů, antropologů a filologů – ale i profesionálních vypravěčů s etnologickým vzděláním – ze všech zemí EU a EEA. Seminář zahájil úvodním interdisciplinárním příspěvkem *The mystery stories in Europe. Origins, influences, characteristics, characters and transmission* přední španělský literární vědec a folklorista José Manuel Pedrosa (Universidad de Alcalá de Henares), který zdůraznil panevropský charakter orálně transmitovaných mysteriózních narácí, jejichž distinktivní poetiku podle něj definuje trojice termínů – antropologický termín *tabu*, lingvistický termín *mĺčení* a literární fenomén *tajemství*. Následná dvojice úvodních příspěvků se již zaměřila na příklady specifických narativních komplexů. Orální kultury Evropy reprezentoval referát *Icelandic sagas* britské filoložky a přední terénní sběratelky islandské narativní tradice Emily Lethbridgeové (University of Cambridge, Velká Británie – Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum Reykjavík, Island) a komparativní rozměr přinesla prezentace jedné z afrických orálních kultur s názvem *The notion of mystery in the South African San oral tradition*, již připravil folklorista José Manuel de Prada Samper (University of Cape Town, Jihoafrická republika).

Následující bloky byly věnovány zástupcům jednotlivých evropských zemí; každý z nich prezentoval orální narativy „své“ oblasti, které byly následně diskutovány a evaluovány. Nedílnou součástí programu představovala praktická část – workshop a kulatý stůl s organizátory předních evropských vypravěčských festivalů (David Ambrose, festival *Beyond the Border*, Wales, Velká Británie; Henri Touati, *Festival des Contes d'Isère*, Francie; Sara Birgitte Ofstiová, festival *Fortellerfestivalen*, Norsko; Janina Kosová, festival *Fabula*, Slovinsko) a participace na 21. ročníku rozsáhlého mezinárodního vypravěčského maratonu *Maratón de los Cuentos*, který je v Guadalajaře pořádán od roku 1991.

Hlavním přínosem semináře, jenž se inovativním způsobem pokusil o synergické propojení akademické sféry s uměleckými a občanskými aktivitami, se zdá být především prezentace komplikované různorodosti, s jakou je profesionalizované vypravěčství chápáno a praktikováno v rozdílných oblastech Evropy. Zatímco značná část západ- a severoevropského *storytellingu* se nese na vlně eklektického zájmu o archaická témata předkřesťanských mýtů a pověstí, částečně ovlivněného hnutím *New Age* (např. zástupce Velké Británie David Ambrose si k prezentaci vybral velškou naraci o narození barda Taliesina nebo zástupce Finska Markus Luukkonen [Metropolia – Osaamista ja oivallusta tulevaisuuden tekemiseen, Helsinki] etiologický úvod *Kalevaly*), jižní, ale do jisté míry i střední Evropu charakterizuje příklon k „modernějším“ vrstvám orální narativy. Ten může být charakterizován jak výběrem témat tradičních démonologických pověstí (např. zástupce

Německa Martin Elrodto prezentoval mezinárodní typ o mši mrtvých), tak výrazovými prostředky částečně modernizovaných pohádek (např. zástupkyně Slovinska Špela Frlicová [Univerzita v Ljubljani] a Maďarska Zalka Csengeová). Jen malá část příspěvků vykazovala – v našich poměrech historicky významnou – kontinuitní návaznost na živé folklorní tradice, včetně prezentace v dialektu a souvislosti s tzv. folklorním hnutím s širším politickým, etnicky konstitutivním pozadím (ta byla výrazná v podstatě jen u prezentace pobaltských zemí – Lotyšska: Guntis Pakalns [Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuves, Rīga], Litvy: Gražina Kadžyteová [Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius] a Estonska: Piret Päärová [Rahvakultuuri keskus, Tallinn]). Prezentace zemí bývalého Československa byly naopak zaměřené spíše akademicky a předkládaly jak mladší texty reagující na sociokulturní změny 20. století (prezentace Petra Janečka s fámami druhé světové války a socialismu [Univerzita Karlova v Praze]), tak texty získané folkloristickým terénním sběrem (prezentace Bohdana Ulašina [Univerzita Komenského v Bratislavě] představující kouzelné pohádky ze sběrů Pavola Dobšinského).

Závěry semináře umožnily sumarizovat aktuální stav evropského *storytellingu*, který je díky velké diverzitě svých témat, performančních stylů a strategií i širšímu kontextu vysoce synkretickým fenoménem. Zřejmě nejvýstižněji jej charakterizoval Guntis Pakalns z Litevské univerzity v Rize ve svém příspěvku *Maintaining the oral storytelling traditions in modernity – some projects carried out in Latvia*, kde

označil současný evropský *storytelling* za vysoce diverzifikovanou mezinárodní subkulturu, která si i přes rozličné formy exprese (např. pódiové vypravěčství, profesionální vypravěčství, edukativní vypravěčství, terapeutické vypravěčství, tradiční komunitní vypravěčství) a vztahu k širším kulturním komplexům (např. k lokálnímu patriotismu či New Age hnutí ve Walesu, alternativní klubové kultuře ve Slovinsku nebo politicky motivovanému folklornímu hnutí v pobaltských zemích) udržuje relativně jednotnou ideologii práce s naracemi. Jejich šest základních premis (vypravěčství jako univerzální lidská potřeba, intenzivní využívání moderních technologií, role vypravěče přístupná každému, důležitost praxe, význam audience a nutnost vytváření vlastních „osobních“ příběhů) navíc do značné míry stojí, jak Pakalns dovedně poznamenává, často v přímém *protikladu* k tradičním konceptům akademické folkloristiky.

Nejvýraznějším přínosem semináře bylo ale nepochybně nezvyklé setkání profesionálních folkloristů, etnologů a antropologů se soudobými profesionálními vypravěči; setkání, které díky vzájemné interakci, diskusím a evaluacím umožnilo oběma „světům“ obohatit svá bádání a praktikování kolektivně šířených textů. Současně etnologii pak seminář demonstroval výraznou, ale badatelsky zatím nepřilíživě razantně analyzovanou oblast stýkání kolektivní a populární kultury, kterou by starší bádání nazvala *folklorismem* či *neofolklorismem*, ale která je zřejmě fenoménem daleko komplexnějším, představujícím zajímavou badatelskou výzvu i pro kulturní antropologii a kulturní studia.

Petr Janeček (ÚE FF UK, Praha)

12. KONFERENCE EASA UNCERTAINTY AND DISQUIET. 10.–13. ČERVENCE 2012, UNIVERSITY PARIS OUEST NANTERRE LA DÉFENSE

Lokálním organizátorem 12. bienální konference Evropské asociace sociálních antropologů se staly pařížské vysoké školy a CNRS. Její téma, jako obvykle volené tak, aby umožňovalo co nejširší participaci, bylo prezentováno v předkonferenčních materiálech jako emoce analogické strachu, determinované současně biologicky i sociálně. Nejistota a strach jsou člověku a živé přírodě obecně vlastní a v životě jednotlivce i lidské společnosti mohou hrát pozitivní i negativní úlohu. Lidé strachu připisují různé, sociálně konstruované významy, které se v průběhu vývoje lidstva v kontextu různých situací mění.

Pojetí tématu prezentované výkonným výborem EASA zcela korespondovalo s úvodní přednáškou Caroline Humphreyové, nesoucí oproti programu upravený název *Fear as a property and entitlement*. Netýkala se, jak bylo avizováno v anotaci, jen urbánního prostoru, ale byla podle mého názoru velmi zdařilou etnografií, ve které se uplatnil komparativní pohled na mongolskou a angloamerickou společnost. Analýza ústila v tezi, že není důležité pouze to, co se o strachu říká, ale zda se ten, kdo téma prezentuje, opravdu bojí. Dnes moderní ekonomizující jednotící pohled, že strach je určitá forma vlastnictví, komodita, která může být velmi osobní, nepřevoditelná, ale může se stát též zbožím, produktem, který se směňuje, měl být v prezentaci autorky metodologickým východiskem. Nakonec však tento počáteční výchozí bod v průběhu prezentace zanikl